

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO (toliau - BK) 60, 147-1, 151-1, 189, 214, 218, 224-1 STRAIPSNIŲ IR KODEKSO PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO (toliau - BPK) 212, 254 IR 327 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO (toliau - KŽĮ) NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau kartu - Projektai) (TAP-19-2177; TAIS NR. 19-11404(2))

2020-01-06 Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: suderinti nacionalinės teisės aktų nuostatas su ES bei tarptautinių teisės aktų reikalavimais ir taip sustiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema.

Dabartinė situacija: identifikuoti šie galiojančio baudžiamojo teisinio reguliavimo trūkumai – neatitikimai ES bei tarptautinės teisės reikalavimams:

1. Europos Komisija (toliau - EK), išanalizavusi Lietuvos teisės aktus, kuriais į perkeliama 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR (toliau – Direktyva 2011/93/ES) nuostatos, konstatavo, kad Direktyva *perkelta netinkamai ir pradėjo pažeidimo procedūrą*. EK konstatavo, kad:

– BK įtvirtinta baudžiamąją atsakomybę sunkinančią aplinkybę, kai veika padaryta nepilnamečiam asmeniui, pasinaudojus jo priklausomumu ar piktnaudžiaujant pasitikėjimu, autoritetu ar įtaka, tačiau Direktyvos 2011/93/ES nuostatos *reikalauja, kad šios aplinkybės būtų kriminalizuotos kaip nusikalstama veika*, o ne numatytos kaip sunkinančios aplinkybės.

– pagal Direktyvą 2011/93/ES nusikalstami veiksmai, susiję su seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu, padaryti *vaiko šeimos nario, kartu su vaiku gyvenančio asmens arba asmens, kuris turi pripažintą pasitikėjimą arba autoritetą* būtų laikomi atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis.

– Direktyva 2011/93/ES įpareigoja numatyti atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis, kai nusikalstami veiksmai, susiję su seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu, padaromi *panaudojant sunkų smurtą, arba padarant nukentėjusiajam ypač didelę žalą*.

2. EK, išanalizavusi 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/57/ES dėl baudžiamųjų sankcijų už manipuliavimą rinka (manipuliavimo rinka direktyva) (toliau – Direktyva 2014/57/ES) nuostatų perkėlimą identifikavo šias spragas:

– BK *nėra kriminalizuotos manipuliavimo rinka nusikalstamos veikos, susijusios* ne tik su manipuliavimu finansinėmis priemonėmis, bet ir, kaip to reikalauja Direktyva 2014/57/ES, *su manipuliavimu biržos prekių (susijusių su finansinėmis priemonėmis) neatidėliotinių sandorių sutartimis*.

– BK *nėra kriminalizuotos manipuliavimo rinka nusikalstamos veikos, susijusios bet kokių neteisėtų poveikiu lyginamojo indekso apskaičiavimui*. Taip pat nėra apibrėžtas lyginamojo indekso turinys, kaip to reikalauja Direktyva 2014/57/ES.

Atsižvelgiant į tai, EK Neoficialiame pranešime konstatavo, kad *jeigu nebus imtasi priemonių pašalinti minėtas spragas, bus pradėta oficiali pažeidimo procedūra.*

3. BK numato baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamu būdu gauto turto įgijimą arba realizavimą. Lyginamoji 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis (toliau – Direktyva 2018/1673) ir šio straipsnio nuostatų analizė leidžia daryti išvadą, kad:

– BK nuostata yra *per siaura*, nes neapima visų Direktyvoje 2018/1673 nurodytų nusikalstamų veikų (t. y. turto, žinant, kad jis gautas nusikalstamu būdu, *turėjimo*);

– Numatyta sankcija (laisvės atėmimas iki 2 m) *neatitinka* Direktyvos 2018/1673 reikalavimo už su pinigų plovimu susijusias nusikalstamas veikas bausti laisvės atėmimo bausme, kurios maksimali trukmė būtų *ne trumpesnė nei ketveri metai*.

– pagal Direktyvą 2018/1673, valstybės narės turi užtikrinti, kad *tiriant su pinigų plovimu susijusias veikas būtų galima naudotis veiksmingomis tyrimo priemonėmis – tomis, kurios naudojamos kovai su organizuotu nusikalstamumu ar kitais sunkiais nusikaltimais*. Atsižvelgiant į tai būtina tikslinti KŽĮ, nustatant galimybę kriminalinės žvalgybos tyrimą atlikti ir nusikalstamu būdu gauto turto įgijimo, turėjimo ar realizavimo atvejais.

– EK, preliminariai įvertinusi 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/541 dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR ir iš dalies keičiančios Tarybos sprendimą 2005/671/TVR perkėlimą, neoficialiame paklausime identifikavo Direktyvos perkėlimo spragas, t. y. kad kriminalinės žvalgybos tyrimas negali būti atliekamas Vykimo teroristiniais tikslais veikos atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, taip pat tikslintinos KŽĮ nuostatos.

4. Lyginamoji 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR (toliau – Direktyva 2019/713) ir nacionalinės teisės aktų nuostatų analizė parodė, kad galiojantis nacionalinis teisinis reglamentavimas *ne visa apimti įgyvendina* Direktyvos nuostatas:

– BK yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už netikros elektroninės mokėjimo priemonės gaminimą, tikros elektroninės mokėjimo priemonės klastojimą ar neteisėtą disponavimą elektronine mokėjimo priemone arba jos duomenimis. Direktyvos 2019/713 nuostatos įpareigoja valstybes nares užtikrinti, kad nacionalinėje teisėje būtų numatyta baudžiamoji atsakomybė ir už *pavogtos, suklastotos arba padirbtos* materialiosios negrynosios mokėjimo priemonės *įgijimą* sau ar kitam asmeniui, taip pat už *importavimą, eksportavimą ir transportavimą* sukčiavimo tikslais.

– BK *nėra įtvirtinta elektroninės mokėjimo priemonės sąvoka*, todėl taikant baudžiamąją atsakomybę yra vadovaujamas teismų praktika bei baudžiamosios teisės doktrina. Pažymėtina, kad praktikoje ši sąvoka *siejama tik su materialią išraišką turinčiomis* negrynosiomis mokėjimo priemonėmis, leidžiančiomis atlikti finansines operacijas negrynaisiais pinigais ir *traktuojama siauriau*, nei tai nurodyta Direktyvos 2019/713 nuostatose, kur ji *apima ne tik materialius, bet ir nematerialius įrenginius, daiktus ar duomenis arba jų derinius*, kurie leidžia jos turėtojų ar naudotojų tiesiogiai arba kartu atliekant vieną ar daugiau procedūrų pervesti pinigus ar piniginę vertę, be kita ko *naudojant elektroninius pinigus ar virtualiąją valiutą*.

5. BK yra reglamentuojama baudžiamoji atsakomybė už išnaudojimą priverstiniam darbui ar paslaugoms. Tarptautinės darbo organizacijos 1930 m. konvencijos dėl priverstinio ar privalomojo darbo (toliau – Konvencija) protokolo, priimto 2014 m. birželio 11 d. (toliau – Protokolas) nuostatų analizė rodo, kad esamas teisinis reguliavimas tik iš dalies atitinka Protokole keliamus reikalavimus. Protokolas nustato, jog kiekviena narė turi imtis būtinų priemonių, kad užtikrintų, jog *kompetentingos institucijos turėtų teisę nepersiekti priverstinio ar privalomojo darbo aukų ar netaikyti joms bausmių už jų dalyvavimą neteisėtoje veikloje, kurią jos vykde verčiamos dirbti priverstinį ar privalomąjį darbą, o tai ir buvo tiesioginė jų dalyvavimo šioje veikloje priežastis*.

Atsižvelgiant į tai, būtina tikslinti BK numatant jame specialųjį nukentėjusiojo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindą.

Projektų esmė: Projektais siekiama panaikinti aukščiau įvardintus galiojančio teisinio reguliavimo trūkumus suderinant nacionalinę baudžiamąją teisę su Direktyvos 2011/93/ES, Direktyvos 2014/57/ES, Direktyvos 2018/1673, Direktyvos 2019/713 bei Protokolo reikalavimais.

Projektams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

Derinimas: projektai derinti su Vidaus reikalų ministerija, Finansų ministerija, Lietuvos banku, Policijos departamentu prie VRM, Generaline prokuratūra, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie VRM. Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, teikiama derinimo pažyma (rengėjų pateikti argumentai vertintini kaip pakankami neatsižvelgimui į teiktas pastabas).

Su projektais kartu yra pateiktos atitinkamų ES teisės aktų atitikties lentelės.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektai neprieštarauja Septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada:

Siūlome rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktas pastabas projektams.

Projektus siūlome svarstyti **Tarpinstituciniame pasitarime.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas